ਕਰਨ ਸਿੰਘ

ਬਨਾਮ

ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2022 ਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 327)

ਮਾਰਚ 02, 2022

ਇੰਦਿਰਾ ਬੈਨਰਜੀ ਅਤੇ ਵੀ. ਰਾਮਸੁਬ੍ਰਮਣਿਯਨ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ

ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860: ਸ.302 ਰ/ਵ ਸ.149; ਸ.307 ਰ/ਵ ਸ.149 ਅਤੇ ਸ.148 – ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਉਕਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ – ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਕਿ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ-ਪੀੜਤ ਵਿਚਕਾਰ ਭੈਂਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਿਵਾਦ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਫਸਲ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ – ਉਸ ਭਾਗਿਆਨਾ ਦਿਨ, ਛੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਰਾਈਫਲਾਂ ਅਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹੋ ਕੇ ਘਟਨਾ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਆਏ ਜਿੱਥੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਭੈਂਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਆਇਆ ਸੀ – ਜਦੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਪੈਸੇ ਮੰਗੇ, ਤਾਂ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਈਫਲ ਨਾਲ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਲੱਗੀ – ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਭੱਜ ਗਏ – ਇੱਕ ਗੋਲੀ 'ਐਮ' ਨੂੰ ਲੱਗੀ – ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੱਤਿਆ ਸਮੇਤ, ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ, ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ – ਜਦੋਂ ਅਪੀਲ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਸੀ, ਛੇ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ – ਸਿਰਫ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਹੀ ਜਿਉਂਦਾ ਸੀ – ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਵਿਰੋਧ ਜਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂ ਨੇਤਰ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਟਕਰਾਅ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ, ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਝੁਕਾ ਸਕਦਾ ਸੀ – ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ – ਫੈਸਲਾ: ਪੋਸਟ ਮੋਰਟਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਾ ਸੁਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕੀਤੀ – ਜਖਮੀ ਗਵਾਹ 'ਐਮ' ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾ ਲਿਆ ਹੋਵੇ – ਪਰ, ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸੀ, ਅਰਥਾਤ ਪੀਡਬਲਿਊ2 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ3 ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿਵੇਂ ਪੀਡਬਲਿਊ3 ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਦੇ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਰਾਈਫਲ ਲੈ ਕੇ ਸੀ – ਸਥਾਨਕ ਵਿਅਕਤੀ ਤੇ ਅੱਗ ਲਾਈ – ਅਭਿਯੋਗ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਾਮਲਾ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਕੀਤਾ – ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਜਖਮੀ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਦੂਜੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ – ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਮਾਨ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਫੈਸਲਾ: 1. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੋ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਇੱਕ ਰਾਈਫਲ ਸੀ। ਪਰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ2 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ3 ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਅਭਿਯੋਗ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਾਮਲਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਇੱਕ ਜਖਮੀ ਗਵਾਹ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਹੋਵੇ, ਦੂਜੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਰੋਹਤਾਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ (2013) 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 434 : [2013] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 884; ਨਾਰਾਇਣ ਚੇਤਨਰਾਮ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਏ.ਆਈ.ਆਰ 2000 ਐਸ.ਸੀ. 3352 : [2000] 3 ਸਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 104; ਕੌਰਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ (2012) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 433 : [2012] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 570; ਸ਼ਯਾਮਲ ਘੋਸ਼ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ (2012) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 646 : [2012] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 95 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1952 ਐਸ.ਸੀ. 354 : [1953] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 94; ਹਰਨਾਮੰਤ ਗੋਵਿੰਦ ਨਾਰੰਗਕੁਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1952 ਐਸ.ਸੀ. 343 : [1952] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 1091; ਮੁਰਲੀ ਦਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਰਾਜ ਏ.ਆਈ.ਆਰ 2018 ਐਸ.ਸੀ. 3753 : [2011] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 411; ਨਵਨੀਤਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਬਨਾਮ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜ (2018) 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 161 : [2018] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 749 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਲਾਅ ਸੰਦਰਭ

[1953] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 94 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 31

[1952] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 1091 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 32

[2011] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 411 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 33

[2018] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 749 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 34

[2013] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 884 ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 41

[2000] 3 ਸਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 104 ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 42

[2012] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 570 ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 43

[2012] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 95 ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 44

ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲਾਤੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ: ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 327 ਦਾ 2022.

ਅੱਲਾਹਾਬਾਦ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 30.07.2018 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ, ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1813 ਦਾ 1983.

ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਸਿਨਹਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਸੰਜੀਵ ਅਨਵਰਲ, ਏਕਾਂਸ਼ ਅਗਰਵਾਲ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ.

ਸੰਜੇ ਕੁਮਾਰ ਤਿਆਗੀ, ਰੋਹਿਤ ਪਾਂਡੇ, ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਛਾਬੜਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਲਈ.

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇੰਦਿਰਾ ਬੈਨਰਜੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ।

ਇੰਦਿਰਾ ਬੈਨਰਜੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ।

1. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

2. ਇਹ ਅਪੀਲ 30ਵੀਂ ਜੁਲਾਈ 2018 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਖਿਲਾਫ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅੱਲਾਹਾਬਾਦ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਭਾਗੀ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ, ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1813 ਦਾ 1983 ਦੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ 1ਲੀ ਅਗਸਤ 1983 ਨੂੰ ਵੀ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨਜ ਜੱਜ, ਸ਼ਾਹਜਹਾਂਪੁਰ ਵੱਲੋਂ ਸੈਸ਼ਨ ਟ੍ਰਾਇਲ ਨੰਬਰ 268 ਦਾ 1981 ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ (ਇਸਨੂੰ "ਆਈਪੀਸੀ" ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 149, ਧਾਰਾ 307 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 149 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 148 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 149 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ।

3. ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 13ਵੀਂ ਜੂਨ 1980 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੀ ਅਪੀਲ ਦੀ ਪੂਰੀ ਅਵਧੀ ਦੌਰਾਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 9ਵੀਂ ਸਤੰਬਰ 2019 ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਉਸਦੀ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

4. ਅਭਿਯੋਜਨ ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ ਕਿ 8ਵੀਂ ਅਪ੍ਰੈਲ 1980 ਨੂੰ, ਦੁਪਹਿਰ ਕਰੀਬ 12:15 ਵਜੇ, ਇੱਕ ਰਤੀ ਪਾਲ ਕਾਂਠ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਆਇਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਹੋਲੀ ਤੋਂ ਅੱਠ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ, ਇੱਕ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਬ੍ਰਹਮਾਈਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇੱਕ ਭੈਂਸ 1,900 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦੀ ਸੀ।

5. ਉਕਤ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਨੇ ਹੋਲੀ ਤੋਂ ਅੱਠ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਭੈਂਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ, ਬ੍ਰਹਮਾਈਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਨੂੰ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

6. ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵਾਅਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਭੈਂਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ, ਬ੍ਰਹਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਬ੍ਰਹਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਫਸਲ ਕੱਟਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ।

7. 7ਵੀਂ ਅਪ੍ਰੈਲ 1980 ਨੂੰ, ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ, ਯਾਨੀ ਕਿ 8ਵੀਂ ਅਪ੍ਰੈਲ 1980 ਨੂੰ, ਸਿਮਰਾ ਖੇਰਾ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਸਕੇ।

8. 8ਵੀਂ ਅਪ੍ਰੈਲ 1980 ਨੂੰ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਆਏ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਿਮਰਾ ਖੇਰਾ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਸਕਣ ਉਸ ਨਾਲ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦਾ ਜੀਜਾ (ਸ਼੍ਰੀਪਾਲ ਸਿੰਘ), ਬ੍ਰਹਮਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ, ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿਮਰਾ ਖੇਰਾ ਗਏ। ਉਹ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਠਾਕੁਰ ਦੇ ਘਰ ਗਏ ਅਤੇ ਬੈਠਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ।

9. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਰਾਈਫਲ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਨਾਲ ਹੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਕਰਨ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਵੀ ਇੱਕ ਰਾਈਫਲ ਨਾਲ ਸਸਜਿਤ ਸੀ, ਸੁਖਲਾਲ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਬੈਰਲ ਬੰਦੂਕ ਨਾਲ ਸਸਜਿਤ, ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਬੈਰਲ ਬੰਦੂਕ ਨਾਲ ਸਸਜਿਤ, ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਬੈਰਲ ਬੰਦੂਕ ਨਾਲ ਸਸਜਿਤ ਅਤੇ ਨਾਨਕੂ ਸਿੰਘ ਇੱਕ ਡਬਲ ਬੈਰਲ ਬੰਦੂਕ ਨਾਲ ਸਸਜਿਤ ਆਏ।

10. ਲਗਭਗ 9:00 ਵਜੇ, ਬ੍ਰਹਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ ਮੰਗੇ। ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਕਰਜ਼ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਇਸ 'ਤੇ, ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਈਫਲ ਨਾਲ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ। ਗੋਲੀ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲੱਗੀ। ਬ੍ਰਹਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਏ।

11. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ, ਯਾਨੀ ਕਿ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਕਰਨ ਸਿੰਘ, ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਲਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਨਾਨਕੂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਭੱਜ ਗਏ। ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਚਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਗੋਲੀ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲੱਗੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਠਾਕੁਰ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਭੱਜ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆਏ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਾਇਆ।

12. ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ, ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ, ਕਰਨ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਲਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਨਾਨਕੂ ਸਿੰਘ ਖਿਲਾਫ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 148, 302/149 ਅਤੇ 307/149 ਅਧੀਨ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ।

13. ਪੰਜਵਾਂ ਅਭਿਯੋਗ ਗਵਾਹ (ਪੀਡਬਲਿਊ5) ਡਾ. ਪੀ. ਕੇ. ਗੁਪਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਪੋਸਟ ਮੌਰਟਮ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਨੇ ਸ਼ਰੀਰ 'ਤੇ ਕਈ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਜਖਮ ਪਾਏ।

14. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਅਭਿਯੋਜਨ ਨੇ ਛੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ, ਪਹਿਲਾ ਅਭਿਯੋਗ ਗਵਾਹ, ਡਾ. ਆਰ.ਐਨ. ਰਸਤੋਗੀ (ਪੀਡਬਲਿਊ1), ਰਤਨ ਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਿਊ2), ਸ਼੍ਰੀ ਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਿਊ3), ਮਰੇਂਦਰ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਿਊ4), ਡਾ. ਪੀ.ਕੇ. ਗੁਪਤਾ (ਪੀਡਬਲਿਊ5) ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਆਈਓ) ਜਗਦੀਸ਼ ਸ਼ਾਹੀ (ਪੀਡਬਲਿਊ6) ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

15. 1 ਅਗਸਤ 1983 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ, ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਕਤਲ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ।

16. ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਅੱਖਾਂ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਨ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੋਰ ਪਾਇਆ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਘਾਤਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆਏ। ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ 16 ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਜਖਮ ਹੋਏ।

17. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਸਮੇਤ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1813 ਦੀ 1983 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲ ਹੇਠ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਅਪੀਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਸੀ, ਛੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਸਿਰਫ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਹੀ ਜਿਵਿਤ ਹੈ।

18. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਜਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂ ਨੇਤਰ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਵਿਰੋਧ ਜਾਂ ਟਕਰਾਅ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ, ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਝੁਕਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਛੋਟੀਆਂ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀਆਂ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਸੁਧਾਰਾਂ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਸਜਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਜਬਰਦਸਤ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

19. ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਸਿਨਹਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੋ ਆਰਟੀਕਲ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਜੋ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜਖਮੀ ਗਵਾਹ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਾ-13 ਵਜੋਂ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਦੀ ਦਾਅਵੀ ਸਾਈਟ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੀ ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਸਾਧਾਰਣ ਮਿੱਟੀ ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਾ-12 ਵਜੋਂ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਸਿਨਹਾ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਕੋਈ ਬਰਾਮਦਗੀ ਨਹੀਂ

ਹੋਈ।

20. ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ 11 ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ (i) ਜਖਮੀ ਗਵਾਹ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਖਮਾਂ ਦੀ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟ, (ii) ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ, (iii) ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਪੋਸਟ ਮੌਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ, (iv) ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੈਲੇਟਸ, (v) ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਘਟਨਾ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ, (vi) ਆਈ.ਓ. ਦੁਆਰਾ ਜਮਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੇਸ ਡਾਇਰੀ, (vii) ਪੰਚਨਾਮਾ ਆਦਿ, (viii) ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ ਦਾ ਸਾਈਟ ਪਲਾਨ, (ix) ਆਈ.ਓ. ਦੁਆਰਾ ਸਾਈਟ ਤੋਂ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੀ ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਸਾਧਾਰਣ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਨਮੂਨਾ, (x) ਜਖਮੀ ਗਵਾਹ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ (xi) ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਖਿੱਚੀ ਗਈ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ।

21. ਅਭਿਯੋਗ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ, ਨੇ ਛੇ ਅਭਿਯੋਗੀ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਡਾ. ਆਰ.ਐਨ. ਰਸਤੋਗੀ (ਪੀਡਬਲਿਊ1), ਰਤਨੀਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਿਊ2), ਸ਼੍ਰੀਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਿਊ3), ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਿਊ4), ਡਾ. ਪੀ.ਕੇ. ਗੁਪਤਾ (ਪੀਡਬਲਿਊ5) ਅਤੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ (ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ)।

22. ਸ਼੍ਰੀ ਸਿਨਹਾ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬ੍ਰਹਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵਿਚਕਾਰ ਭੈਂਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਿਵਾਦ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਬ੍ਰਹਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਫਸਲ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਜਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

23. ਸ਼੍ਰੀ ਸਿਨਹਾ ਨੇ ਹੋਰ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਛੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਰਨ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰਾਈਫਲਾਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਬਾਕੀ ਇਕਲੇ/ਦੁਗਲੇ ਬੰਦੂਕ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਰੰਤੂ, ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਂਦਿਆਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ। ਇਸ ਲਈ, ਕਰਨ ਸਿੰਘ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਅੱਖੋਂ ਦੇਖਿਆ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ।

24. ਸ਼੍ਰੀ ਸਿਨਹਾ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਥਿਆਰ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ਼੍ਰੀ ਸਿਨਹਾ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮੁੱਖ ਜਖਮੀ ਗਵਾਹ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਘਟਨਾ ਵੇਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ। ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

25. ਸ਼੍ਰੀ ਸਿਨਹਾ ਨੇ ਹੋਰ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਖਮੀ ਗਵਾਹ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਸਵੀਕਾਰ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਸਿਨਹਾ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਰਾਈ ਪਾਲ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨੇੜਲਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੈ।

26. ਸਿੰਘਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੋਰ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜਖਮੀ ਗਵਾਹ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬ੍ਰਹਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੈਡੀਕਲ

ਮੁਆਇਨੇ ਅਤੇ ਪੋਸਟ ਮੌਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਜਖਮ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਜਖਮ ਰਾਈਫਲ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਬੰਦੂਕ ਨਾਲ ਚਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਸਨ। ਰਾਈਫਲ ਨਾਲ ਚਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਜਖਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

27. ਸਿੰਘਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਘਟਨਾ ਸਥਲ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਖਾਲੀ ਕਾਰਤੂਸ ਜਾਂ ਗੋਲੀ ਬਰਾਮਦ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਘਟਨਾ ਸਥਲ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਬਿਖਰੀ ਹੋਈ ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਗੋਲੀ ਬਰਾਮਦ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ 700-800 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸਿਰਫ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਸੀ।

28. ਸਿੰਘਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ "ਚੂੰਕਿ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਰਾਈਫਲ ਨਾਲ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀ ਬੰਦੂਕਾਂ ਨਾਲ ਸਸ਼ਸਤਰ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਗਵਾਹ ਘਬਰਾ ਗਏ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਰਾਈਫਲ ਦੀ ਗੋਲੀ ਬ੍ਰਹਮਪਾਲ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਗਵਾਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬ੍ਰਹਮਪਾਲ ਖੁਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਈ ਗਈ ਗੋਲੀ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਜਾਂ ਕੀ ਉਹ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਕਿ ਉਹ ਘਬਰਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਗੋਲੀ ਸਿਰਫ ਉਸਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਲੰਘੀ ਸੀ। ਚੂੰਕਿ ਬ੍ਰਹਮਪਾਲ ਮਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਕਿ ਕੀ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਈ ਗਈ ਗੋਲੀ ਬ੍ਰਹਮਪਾਲ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਿਥੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬ੍ਰਹਮਪਾਲ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਰਾਈਫਲ ਦੀ ਗੋਲੀ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਥੇ ਉਹ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਪਰਖ ਸਕੇ।"

29. ਸਿੰਘਾ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਸਿਰਫ ਅਨੁਮਾਨ/ਧਾਰਣਾ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ। ਸਿੰਘਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਅਭਿਯੋਗੀ ਗਵਾਹਾਂ ਨਾਮਤਾਂ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ2, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ3 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ4 ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਈਫਲ ਨਾਲ ਬ੍ਰਹਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵੱਲ ਪਹਿਲੀ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲ ਕਰਕੇ ਭੱਜ ਗਏ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਗੋਲੀ ਕਿਸ ਨੇ ਚਲਾਈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ। ਇਸ ਲਈ, ਕੋਈ ਵੀ ਗਵਾਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਸਿਵਾਏ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ।

. 30. ਸਿੰਘਾ ਜੀ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਮੈਟੀਰੀਅਲ ਫੈਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਮੂਲੀ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਅਤੇ ਅਭਿਯੋਗ ਪਾਸੇ ਦੀਆਂ ਮਾਮੂਲੀ ਗਲਤੀਆਂ ਮੰਨ ਕੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਸਿੰਘਾ ਜੀ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਿਲਸਿਲੇਵਾਰ ਕੜੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੋਸ਼ੀ ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕਰਨ ਸਿੰਘ।

. 31. ਸਿੰਘਾ ਜੀ ਨੇ ਹੋਰ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੈਟਲਡ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਟ੍ਰਾਇਲ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ

ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇਵਾਂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਾਂ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਦੱਸ ਕੇ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਪੂਰੇ ਬਿਆਨ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਿੰਘਾ ਜੀ ਨੇ **ਪਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ; ਅਤੇ ਹਨੁਮੰਤ ਗੋਵਿੰਦ ਨਰਗੁੰਦਕਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ** ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ। **ਪਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ** (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਕ ਬਿਆਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ, ਜੇਕਰ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬਿਆਨ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਜੇਕਰ ਸੱਚਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦੇਵੇ। **ਹਨੁਮੰਤ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ**:-

"...ਇਹ ਸੈਟਲਡ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਕਬਾਲੀਆ ਜਾਂ ਨਾਂ-ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਕ ਇਕਬਾਲੀਆ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਪੂਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਢਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਜੇਕਰ ਇਸ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਚਿੱਠੀ ਉਸ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ।"

. 32. **ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਹਨੁਮੰਤ** (ਸੁਪਰਾ), ਜੋ ਇਕਬਾਲੀਆ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਇਕਬਾਲੀਆ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹਨ, ਉਹ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਵੱਖਰੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, **ਮ੍ਰਿਣਾਲ ਦਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਰਾਜ** ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਟ੍ਰਾਇਲ ਵਿੱਚ, ਵਿਰੋਧੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਸਬੂਤ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ।

. 33. **ਸਿੰਘਾ ਜੀ ਨੇ ਨਵਨੀਤਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਬਨਾਮ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ, ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮੁੜ-ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ**:-

"...ਹਰ ਇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਅਤੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਬਤ ਹਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਿਲਸਿਲੇਵਾਰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਬਾਰੇ ਇਕੋ ਇਕ ਅਣਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਨਤੀਜਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਹੋਰ ਧਾਰਣਾ ਸੰਭਵ ਨਾ ਹੋਵੇ।"

34. ਮਿਸਟਰ ਸਿਨਹਾ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਭਿਯੋਜਨ ਪੱਖ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉੱਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

35. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਰਾਜ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ, ਮਿਸਟਰ ਸੰਜੇ ਕੁਮਾਰ ਤਿਆਗੀ, ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਵਕੀਲ, ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਮਾਨ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

36. ਪੋਸਟ ਮੋਰਟਮ ਉੱਤੇ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ, ਕਈ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਜਖਮ ਪਾਏ ਗਏ। ਕੁਝ ਗੋਲੀਆਂ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਈਆਂ। ਜਖਮੀ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲੀ ਡਾ. ਆਰ.ਐਨ. ਰਸਤੋਗੀ ਨੇ ਜਾਂਚਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਜਖਮ, ਛਰਰੇ ਦੇ ਜਖਮ ਆਦਿ ਪਾਏ।

37. ਮਿਸਟਰ ਤਿਆਗੀ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਹੀ ਵੀ ਕਿ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਤਿੰਨ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ, ਨਾਮਤ: ਰਤੀ ਪਾਲ (ਪੀਡਬਲਿਊ2), ਸ਼ਿਵਲ (ਪੀਡਬਲਿਊ3) ਅਤੇ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਿਊ4), ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੀਡਬਲਿਊ1 ਜੋ ਕਿ ਜਖਮੀ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਜਾਂਚਣ ਵਾਲਾ ਡਾਕਟਰ ਸੀ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ5 ਜੋ ਕਿ ਪੋਸਟ ਮੋਰਟਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਡਾਕਟਰ ਸੀ।

38. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਿਸਟਰ ਤਿਆਗੀ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ, ਪੀਡਬਲਿਊਜ਼ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਮਾਮੂਲੀ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਾਰੇ ਮੁੱਖ ਵੇਰਵੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਪੀਡਬਲਿਊ2 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ3 ਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕਰਨ ਸਿੰਘ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਰਾਈਫਲ ਨਾਲ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਨੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਪੀਡਬਲਿਊ2 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਚਲਿਆ ਕਿ ਹੋਰ ਲੋਕ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੀਡਬਲਿਊ2 ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ। ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਤਾਂ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਪੀਡਬਲਿਊਜ਼ ਭੱਜ ਗਏ। ਉਹ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਬਾਹਰ ਆਏ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਪਾਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮਿਲਿਆ। ਪੀਡਬਲਿਊ4, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਜਖਮੀ ਗਵਾਹ ਨੇ ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਛਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਨੇ ਕਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਸੀ।

39. ਪੀ.ਡਬਲਿਊ1, ਡਾ: ਆਰ.ਐਨ. ਰਸਤੋਗੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਸੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਇਹ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਪੀਡਬਲਯੂਜ਼ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਭੱਜ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ5, ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡਾਕਟਰ ਹਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਮੱਥੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਗੋਲੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮਿਲੇ ਹਨ, 3 ਨੱਕ ਦੇ ਉੱਪਰ ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ। ਸਿਰ ਦੀਆਂ ਕਈ ਹੱਡੀਆਂ ਟੁੱਟ ਗਈਆਂ। ਉਹ ਕਈ ਹੋਰ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ। ਕਈ ਗੋਲੀਆਂ ਚੱਲੀਆਂ ਜ਼ਖਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਨਿਕਲਣ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਵੀ ਸਨ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਜ਼ਖਮ. ਪੱਟ ਦੀ ਹੱਡੀ ਟੁੱਟ ਗਈ ਸੀ। ਅੰਦਰੂਨੀ 'ਤੇ ਜਾਂਚ, ਦਿਮਾਗ ਫਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਸੱਜੀ ਅਤੇ ਖੱਬੀ ਝਿੱਲੀ ਫਟ ਗਈ ਸੀ, ਫੇਫੜੇ ਫਟ ਗਏ ਸਨ। ਛੋਟੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ 45 ਗੋਲੀਆਂ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈਆਂ। ਦ ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਖੂਨ ਵਹਿਣਾ ਅਤੇ ਸਦਮਾ ਸੀ ਸੱਟਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸਨ।

40. ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਮਿਆਦ ਜਿਸ ਨੇ ਕਰਵਾਈ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਮੌਜੂਦ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਜ਼ਖਮੀ ਗਵਾਹ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਮ ਖਾਸ

ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕਰਨ ਸਿੰਘ ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦੋ ਹੋਰ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਯਾਨੀ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ2 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ3 ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਘਟਨਾ ਅਤੇ ਰਾਈਫਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ3 ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਸਿੰਘ ਅਗਨੀ.

41. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-4 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਖਾਸ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੀ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰੋਹਤਾਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਵਿਚ ਸੀ v. ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ 5 ਆਯੋਜਿਤ:-

"24. ... ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਏ ਸਾਰੀ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਇੱਕ ਰਿੰਗ ਹੈ ਜਾਪਦਾ ਹੈ. ਇੱਕ ਵਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਸਬੂਤ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਕਮੀਆਂ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪੂਰੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਓ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਦੀ ਆਮ ਮਿਆਦ ਅਤੇ ਕੀ ਸਬੂਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨੂੰ ਹਿਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਅਯੋਗ ਬਣਾਉ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਭੁੱਲ, ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਅਤੇ ਨੂੰ ਅਣਉਚਿਤ ਮਹੱਤਵ ਦਿਓ ਮਤਭੇਦ ਜੋ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਦਿਲ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ, ਅਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਗਵਾਹ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਦਿਓ..."

42. ਨਾਰਾਇਣ ਚੇਤਨਰਾਮ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਮਿਸਟਰ ਤਯਾਗੀ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮਾਮੂਲੀ ਗਲਤੀਆਂ ਕਬੂਲਯੋਗ ਸਨ, ਪਰ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਿਰਫ ਮਾਮੂਲੀ ਗਲਤੀਆਂ ਸਨ।

43. ਕੁਰੀਆ ਅਤੇ ਅਨ੍ਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਸੂਬਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

“30. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਜਾਂ ਸੁਧਾਰ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਹੀਣ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਜਾਂ ਸੁਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਛਾਣਨਾ ਅਤੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਸੱਚਾਈ ਲੱਭਣਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਇਹ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਅਜਿਹੀ ਅਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਸਾਧਾਰਣ ਕੋਰਸ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਛੋਟੀਆਂ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਆ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੁਧਾਰ ਜਾਂ ਵਿਵਿਧਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਲੋਪਤ ਸੁਧਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਵਿਧਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸੁਧਾਰ, ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਜਾਂ

ਮਹੱਤਵਹੀਣ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਥੀ ਭਰਤ ਵਜਸੁਰ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਸੂਬਾ1, ਨਾਰਾਇਣ ਚੇਤਨਰਾਮ ਚੌਧਰੀ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਸੂਬਾ2, ਗੁਰਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਸੂਬਾ3 ਅਤੇ ਸੁਖਚੈਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਸੂਬਾ4 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

31. ਅਗਲਾ ਦੇਖਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੰਸਕਰਣ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਕਹੀ ਗਈ ਗੱਲ ਨਾਲ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਿਲਦਾ ਜੁਲਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਅਤਿਸ਼ਿਆਕਤੀ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਨੂੰ ਮੌਲਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਦਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਚਾਰਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਗਵਾਹ ਸੱਚ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। [ਹਵਾਲਾ. ਸੁਨੀਲ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਸੂਬਾ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ ਦਿੱਲੀ)].

32. ਇਹ ਉਹ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਾਮਾਨਿਆ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਜੋ ਗਵਾਹ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕਤਲ ਨੂੰ 15 ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਮਿੰਟ ਦਰ ਮਿੰਟ ਵੇਰਵਾ ਦੇਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਹਰ ਕੋਈ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਪੀੜਤ ਉੱਤੇ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਸਹਾਇਤਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗਾ। ਜੋ ਬਿਆਨ ਘਟਨਾ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਛੋਟ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੈਟਲਡ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਸੁਧਾਰ ਜਾਂ ਭਿੰਨਤਾ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਫਸਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਯਾਸ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਵਿਅਵਹਾਰਿਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ3 ਅਤੇ ਸਿਵਾਜੀ ਬੰਦੂ ਚੌਥਾਵੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

44. ਸ਼ਿਆਮਲਾਲ ਘੋਸ਼ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ5 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"46. ਫਿਰ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਅਤੇ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਹਨ ਜਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗਵਾਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਝਗੜਦੇ ਅਤੇ ਗਲਾ ਘੁੱਟਦੇ ਦੇਖਿਆ। ..... ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਮਾਮੂਲੀ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਜਾਂ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਲੱਭੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਨ ਅਤੇ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸੁਭਾਵਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਭਿੰਨਤਾ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

49. ਇਹ ਇੱਕ ਸੁਥਰਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਉਕਤ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਅੱਧਾ ਜਾਂ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਸਮੱਗਰੀ ਜਾਂ ਗੰਭੀਰ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਦੇ ਸਕੇ।

45. ਰੋਹਤਾਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ4, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:-

"24. ... ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜਾਂਚਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਬੂਤ ਪੂਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਛਾਪ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਛਾਪ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜਾਂਚਣਾ ਬੇਹਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਮੀਆਂ, ਖਾਮੀਆਂ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਮ ਲਹਿਜੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹਨ ਅਤੇ ਕੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲਾਂਕਣ ਹਿਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਇਹ ਅਯੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਛੱਡਛਾੜਾਂ, ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਅਤੇ ਅਸੰਗਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜੋ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਦਿਲ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਅਭਿਯੋਗ ਗਵਾਹ ਦੇ ਮੂਲ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਹਿਲਾਉਂਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ..."

46. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਿਸਟਰ ਤਿਆਗੀ ਵੱਲੋਂ, ਜੋ ਕਿ ਰਾਜ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਨ, ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਪੀਡਬਲਿਊ2 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ3 ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਲਲੇਖ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ4 ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੋਵੇਂ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੋ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇੱਕ ਰਾਈਫਲ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਪਰ ਪੀਡਬਲਿਊ2 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ3 ਨੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਅਭਿਯੋਜਨ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਾਮਲਾ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਸੰਦੇਹ ਤੋਂ ਪਰੇ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਇੱਕ ਜਖਮੀ ਗਵਾਹ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਹੋਵੇ, ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

47. ਅਸੀਂ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਮਾਨ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਅਧਾਰ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੇ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ/ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸਾਲਾਂ ਲੱਗ ਗਏ ਹੋਣ ਅਤੇ ਕਿ ਅਪੀਲ ਦੌਰਾਨ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਮਰ ਗਏ ਹੋਣ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਬਰੀਕਾਰੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੇਵਿਕਾ ਗੁਜਰਾਲ

ਅਪੀਲ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate